

ואידך לגזירה שוה הוא דאתא - גז"ש And the other one; that comes for a

Overview

The חכמים maintain that only a מכרוהו ב"ד is נרצע, but not a מוכר עצמו. They derive it from the פסוק of ¹ 'וגו' (which is written by מכרוהו ב"ד) that only the ear of a מכרוהו ב"ד is נרצע, but not the ear of a מוכר עצמו. However, ר' אלעזר disagrees and maintains that even a מוכר עצמו is נרצע, and regarding the word אזנו, that cannot be used as an exclusion, for it is needed for a גז"ש (to teach us that the right ear is נרצע). ² חכמים explains the response of ר"א to the חכמים.

פירוש³ וצריך שתהא מופנה⁴ משני צדדין⁵ -

The explanation of the response is that it is necessary that this גז"ש be vacant from both sides –

מופנה מב' צדדים גז"ש be צדדים explains why there is a necessity that the

דאי אינה מופנה אלא מצד אחד⁶ איכא מאן דאמר (בנדה דף כב,ב) דלמידין ומשיבין⁷ -

For if it is not מופנה מב' צדדים, but only מצד אחד there will be a difficulty using this גז"ש, for there is one who maintains that a גז"ש which is only מופנה you may utilize it, but it can be refuted -

ומאי משיבין דאיכא למיפרך מה למצורע שכן טעון⁸ עץ ארז ואזוב ושני תולעת:

And what is the refutation, for we can challenge this גז"ש saying, that by a מצורע there is a requirement for ימין since a מצורע requires an ושני תולעת, עץ ארז ואזוב

¹ שמות (משפטים) כא,ו.

² It says here by a נרצע and it says by a מצורע (in יד,כה) (ויקרא [מצורע]) that הימנית just as by a מצורע it is the right ear, the same is by a נרצע.

³ The word פירוש is used when there is a necessity for further clarification. The חכמים cite an exclusion from אזנו. The response of ר"א is that אזנו is needed for a גז"ש. The question is why cannot אזנו be utilized as a גז"ש, and also as a מיעוט to exclude מוכר עצמו?!

⁴ מופנה משני צדדין (or vacant) means that the word(s) used in the גז"ש are not needed to teach us anything else. מופנה means that both words from both 'sides' of the גז"ש are not needed to teach us a special law.

⁵ If we utilize the word אזנו as a מיעוט (to exclude מוכר עצמו [as the חכמים maintain]), then the גז"ש will not be מופנה מב'. צדדים. Since the גז"ש is needed to teach us that נרצע is needed by אזנו.

⁶ The word אזנו by a מצורע (in פסוק כה; see footnote # 2) is מופנה because the תורה already mentioned אזנו previously (by a מצורע עשיר).

⁷ A גז"ש which is not מופנה at all, cannot be utilized to derive any new rules. A גז"ש, which is מופנה מב' צדדים can be utilized to derive new laws, even if there are reasons to distinguish between the cases (this is called למידין ואין משיבין). Regarding a גז"ש which is מופנה מצד אחד there is a dispute between ר' ישמעאל (who maintains משיבין) and the רבנן (who maintain למידין ומשיבין [if we can distinguish between the two cases]). See 'Thinking it over'.

⁸ When the מצורע begins his initial טהרה process he must bring (two birds together with) an עץ ארז (a cedar branch) ואזוב (translated as hyssop or moss [a low growing plant]) ושני תולעת (and a scarlet dyed thread). See יד,ד.

however a נרצע does not require these items, therefore we would not be able to derive נרצע from מצורע, despite the גז"ש. However if it is מופנה מב' צדדים the rule then is משיבין ואין משיבין, therefore we cannot utilize אנו as an exclusion, for we need אנו to be מופנה for the גז"ש.⁹

Summary

According to one מ"ד by a גז"ש which is מופנה מצד א' we are משיבין, therefore אנו must be מופנה, otherwise we can distinguish מצורע from נרצע since a מצורע requires עץ ארז ואזוב ושני תולעת.

Thinking it over

למידין writes that there is a מ"ד that by a גז"ש which is מופנה מצד א' we are משיבין. The גמרא in (קד, א) states that (our) ר' אלעזר maintains (according to רבא) that a גז"ש which is מופנה מצד א' the rule is משיבין ומשיבין. Why does 'תוס' merely say that ר"א maintains (for we are discussing the view of ר"א)?!¹¹

⁹ It is evident from the גמרא shortly that all (even the חכמים) agree to this גז"ש that אנו means ימין.

¹⁰ See footnote # 7.

¹¹ See עצמות יוסף.